

В Україні з'явилася "Концепція забезпечення національної стійкості": для чого вона потрібна

Президент України своїм Указом від 27.09.2021 № 479 ввів в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 "Про запровадження національної системи стійкості", яким схвалено Концепцію забезпечення національної стійкості

Ця концепція спрямована на підвищення рівня стійкості системи державного управління, суспільства та України в цілому. Про те, що ж таке "національна система стійкості" та чому це взагалі можливо – у матеріалі радника Секретаря РНБО України, члена правління Українського інституту безпекових досліджень Олексія Грідіна.

Що таке стійкість?

На даний час в провідних країнах стійкість розглядається як забезпечена відповідним законодавством сукупна готовність та спроможність населення, громад, органів влади та органів місцевого самоврядування протистояти загрозам воєнного та невоєнного характеру.

Конкретні цілі, шляхи та способи досягнення кожна країна вибирає та формує відповідно до пріоритетів власних національних інтересів та умов зовнішнього та внутрішнього середовищ. Зрозуміло, що форми та механізми забезпечення стійкості в аспекті попередження та протидії гібридним загрозам та загрозам воєнного характеру не афішуються, тому в нижченаведеній таблиці є вибіркова інформація про цілі, шляхи та способи досягнення цілей в сфері забезпечення національної стійкості в аспекті протистояння загрозам саме невоєнного характеру.

Розвинута стійкість значно посилює спроможність як системи державного управління, так і населення не здаватися при настанні лихих часів, а протистояти, зберігаючи можливість виконувати всі основні функції.

Про тренди

Почнемо з того, що втілювати концепт стійкості в організацію управління державою цивілізовані країни стали нещодавно. Частково тому різні країни визначають стійкість по-різному і різними способами інтегрують стійкість до існуючих структур (переважно до структур цивільної оборони та кризового управління). З огляду на те, що концепт новий, дуже мало матеріалів про рішення на національному рівні щодо структури та імплементації.

Наприклад, НАТО, ЄС та ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку) розглядають стійкість із різних кутів. НАТО - з військової точки (постачання військ, завдання для цивільної оборони, опір). ЄС дивиться з точки зору економічної безпеки та національної безпеки (скринінг інвестицій, безпека постачання, енергетична безпека, цифрова стійкість, стійкість і захист критичної інфраструктури і т.д.). ОЕСР - з погляду покращення інвестиційного клімату, фокусуючись на стійкості бізнесу, інфраструктури, цифрової сфери, на добробуті жителів і т.п.

Відрізняється сприйняття стійкості у прикордонних з РФ країнах та країнах Західної Європи. Наприклад, країни Балтії розглядають планування стійкості разом із плануванням опору. У країнах із доктриною тотальної оборони підготовка до стійкості включає військові загрози. У свою чергу, це менш актуально для багатьох країн Західної Європи.

У більшості країн ЄС/НАТО немає єдиного відомства, яке відповідає за стійкість. Часто координацією питань стійкості займаються секторальні міністерства. У країнах доктрини тотальної оборони координацію часто здійснює Міноборони (наприклад, у Латвії).

Норвежці фокусуються на забезпеченні постачання військ союзників. Шведи лише почали відтворювати систему тотальної оборони.

Серед скандинавських країн найбільш розвинута система стійкості у Фінів. Фінська модель – це центральний орган (комітет безпеки), очолюваний держсекретарем Міноборони, який виконує координаційні функції. До складу комітету входять держсекретарі всіх міністерств, а також представники неурядового сектору. На регіональному рівні існують різні моделі мереж співробітництва (кластерів) або регіональних комітетів безпеки/цивільного захисту, де муніципалітети, служби, місцеві представники збройних сил, представники

неурядових організацій та підприємці сидять за одним столом. У Фінляндії розташований також Євро-Атлантичний центр Гібридних загроз, де одна зі структур займається саме питаннями стійкості.

Досвід Фінляндії частково перейняла Естонія та Латвія, фокусуючись на всеосяжній обороні та безперервності критичних функцій.

Актуальність

Відсутність системи національної стійкості не лише знижує рівень обороноздатності країни, але й призводить до того, що дуже неефективно використовується потенціал активної частини населення з високим рівнем національної самосвідомості та громадянської ідентичності.

На цей час протидія загрозам воєнного та невоєнного характеру в Україні фактично звужена до діяльності Міноборони, ДСНС та НГУ у відповідних сферах, яка часто регламентується застарілими нормами. Крім того, внаслідок вимог конфіденційності та різних завдань за призначенням, взаємодія між цими компонентами є обмеженою. Це призводить до багатьох негативних наслідків, в т.ч.:

- не забезпечується системна протидія більшості загроз невоєнного характеру, окрім тих, що входять до компетенції ДСНС та НГУ,
- низька якість моніторингу стану справ, аналізу даних та прогнозування розвитку подій в сферах відповідальності,
- мобілізаційні завдання формуються без урахування реальних потреб та спроможностей,
- низький рівень довіри суспільства до готовності та спроможності органів державної влади реалізувати національні інтереси України.

Існуючі рішення

Створення національної системи стійкості спрямоване на забезпечення здатності держави і суспільства своєчасно ідентифікувати загрози, виявляти вразливості та оцінювати ризики національній безпеці України, запобігати або мінімізувати їх негативні впливи, ефективно реагувати та швидко і повномасштабно відновлюватися після реалізації загроз або настання кризових та надзвичайних ситуацій усіх видів, включаючи загрози гібридного типу, але не обмежуючись ними.

Основним критерієм стійкості є готовність та спроможність суб'єктів системи стійкості протистояти загрозам.

Суб'єктами системи стійкості стануть: органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадяни України.

Систему стійкості буде впроваджено в усіх сферах державного управління.

Необхідно проаналізувати:

- актуальні ризики та загрози;
- існуючі протоколи реагування на дестабілізуючі фактори;
- нормативно-правову базу;
- управлінські процеси;
- процедури взаємодії суб'єктів системи стійкості;
- оборонні, мобілізаційні, виробничі, ресурсні, логістичні можливості;
- рівень національної самосвідомості;
- рівень готовності громадян приймати участь у національному спротиві.

Результатом впровадження системи стійкості стане здатність суб'єктів системи стійкості функціонувати в умовах впливу дестабілізуючих факторів.

Ми сприймаємо стійкість як одну з головних характеристик національного спротиву. Без стійкості спротив неможливий. Тому національна система стійкості безумовно буде охоплювати і всі аспекти національного спротиву.

Висновок

Ефективність запровадження національної системи стійкості в Україні буде залежати, в першу чергу, від вибору: ми створюємо систему стійкості тому що є такий світовий тренд, чи ми усвідомлюємо існуючі загрози та необхідність виважених рішень щодо створення правових засад для побудови, розвитку та функціонування системи стійкості, формування організаційної структури системи необхідного рівня тощо.

Автор: Олексій Грідін, радник Секретаря РНБО України, член Правління Українського інституту безпекових досліджень.